

6. Субота Л. А. Обучение гибкому чтению иностранных студентов на основном этапе / Л. А. Субота // Русская филология. Украинский вестник: Республиканский научно-методический журнал. – Харьков, 2008. – № 1 (35). – С. 73–77.
7. Шатилов С. Ф. Методика обучения немецкому языку в средней школе / С. Ф. Шатилов // Учебное пособие для студентов педагогических институтов. – [2-е изд., дораб.] – М.: Просвещение, 1986. – 223 с.
8. Яцимирська М. Текст-дискурс як комунікативна сутність мовлення ЗМІ / М. Г. Яцимирська // Вісник Львівського університету. Серія журналістика. – 2004. – Вип. 25. – С. 363–369.

УДК 37.02:004

А. В. Токарева, М. М. Яланська, К. С. Кузнецова,
 Придніпровська державна академія будівництва та архітектури, м. Дніпропетровськ

ДО ПИТАННЯ ФОРМУВАННЯ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ ЕКОНОМІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

У статті представлено авторську модель міжкультурної компетентності студентів економічних спеціальностей. Надано визначення поняттю міжкультурна компетентність, уточнено поняття міжкультурна компетентність студентів економічних спеціальностей. Наведено приклади завдань, спрямованих на розвиток компонентів представленої моделі. Окреслено перспективи подальшого дослідження.

Ключові слова: Міжкультурна компетентність студентів економічних спеціальностей, модель міжкультурної компетентності, завдання на розвиток когнітивного, процесуального, афективного, особистісного компонентів.

В статье представлена авторская модель межкультурной компетентности студентов экономических специальностей. Дано определение понятию межкультурная компетентность, уточнено понятие межкультурная компетентность студентов экономических специальностей. Приведены примеры заданий на формирование компонентов представленной модели. Определены перспективы дальнейшего исследования.

Ключевые слова: Межкультурная компетентность студентов экономических специальностей, модель межкультурной компетентности, задания на развитие когнитивного, процессуального, аффективного, личностного компонентов.

Nowadays, the higher education landscape is seeing a range of developments directed at integrating intercultural component into a wider range of academic subjects. Social interest in specialists of 'a European level' is manifested in foreign and national scientific publications of the last decade. To demonstrate a particular level of intercultural competence development is a must for students who major in economics. Although the notion of 'intercultural competence', related to such complex concepts as 'culture' and 'intercultural communication', has been discussed in numerous works of contemporary scholars, some of its aspects need further analysis. This article presents the author's model of intercultural competence of future economists. The model includes four main components: cognitive, processual, affective and personal. Cognitive component describes strategies of a behavioral choice in existing intercultural situations. Processual component describes a wide behavioral repertoire that may help adjust to new cultural circumstances, using socio-linguistic and meta-communicative strategies. Affective component is connected with the attitude an interlocutor has towards a representative of another culture. Skills of gathering and applying information needed to build up a 'cultural image' of an intercultural interlocutor are reflected in personal component of our model. The development of students' intercultural competence is organized in a range of activities, such as role-plays (Managing first meetings, Walk-in-their-shoes), simulations (Intercultural encounters, Journey to Sharahad), web-quests. The efficiency of the designed model is proved by the results of its implementation into 'Cross-cultural relations', 'English for ESP', 'English for Management' courses. Intercultural competence, as a multi-faceted phenomenon, may be investigated in other directions, such as development of students' skills to work in international teams, leadership in intercultural business environment, integration of information technology and media into professionally-oriented subjects.

Intercultural competence of students majoring in economics, the model of intercultural competence, activities to develop cognitive, processual, affective, personal components.

Key words: Intercultural competence of students majoring in economics, the model of intercultural competence, activities to develop cognitive, processual, affective, personal components.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Сучасний розвиток системи освіти України, що здійснюється під впливом глобалізаційних процесів, характеризується кардинальними змінами, які спрямовані на впровадження інновацій, модернізацію системи відповідно до вимог часу, новітніх надбань науки, культури і соціальної практики. За умов трансформації українського суспільства формується нова парадигма освіти – гуманістично зорієнтоване навчання. Розкриття особистісного потенціалу студентів, реалізація ідей самовдосконалення майбутніх фахівців у процесі навчання у вищому навчальному закладі є ключовими питаннями в системі нової парадигми, зорієнтованої на вільний розвиток людини, її творчої ініціативи, самостійності, мобільності, конкурентоспроможності на ринку праці. Реалізація міжкультурного потенціалу навчальних дисциплін стає однією з найголовніших компонентів освітньої системи, а розвиток міжкультурної компетентності – якісним атрибутом сучасного фахівця.

Особливі вимоги до володіння міжкультурною компетентністю сьогодення висуває до фахівців, які працюють у сфері міжнародних зв'язків, зокрема студентів економічних спеціальностей. Вільне володіння іноземними мовами й знання особливостей міжкультурної комунікації стають обов'язковими елементами кваліфікаційної характеристики фахівців з менеджменту зовнішньоекономічної діяльності, міжнародної економіки, економіки підприємства.

Зазначені вимоги до компетентностей студентів економістів відображають соціальне замовлення суспільства системою вищої освіти, яка має зорієнтувати їхню професійну підготовку на стандарти міжнародної освіти, спираючись на законодавчу базу, а саме: Національну доктрину розвитку освіти, Державну національну програму «Освіта» («Україна XXI століття»), Закони України «Про освіту», «Про вищу освіту», «Про основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 роки».

Питання підготовки студентів вищих навчальних закладів до участі в міжкультурній комунікації, у тому числі формування їхньої міжкультурної компетентності, є предметом дослідження багатьох наук: філософії (М. Бахтін, В. Біблер, Є. Хілтухіна та ін.), культурології (Б. Єрасов, М. Каган, Ю. Лотман та ін.), антропології (Едвард Т. Холл, Ф. Клакхон, А. Кребер, Р. Портер, Л. Самовар, та ін.), психології (Л. Виготський, Д. Мацумото, Б. Рубен та ін.), лінгвістики (М. Бер-

гельсон, С. Верещагін, В. Костомаров, О. Леонтович та ін.), методики викладання іноземних мов (М. Байрам, В. фон Гумбольдт, Ж. ван Ек, С. Тер-Мінасова та ін.), педагогіки (Ю. Караулов, Н. Маркова та ін.).

Вчені розглядають процес формування міжкультурної компетентності студентів у контексті розвитку культурно-мовної особистості (Г. Єлізарова, І. Халеева), формування культурної ідентичності студентів (Г. Локарева, А. Садохін, Т. Сущенко, О. Туманова та ін.), навчання методів критичного й порівняльного аналізу міжкультурної комунікації (М. Байрам), інтеграції міжкультурного потенціалу зі змістом професійної освіти (С. Амеліна, О. Зеліковська, О. Резунова, Г. Чередніченко та ін.), застосування міжкультурного підходу до освіти (Г. Захарова, Н. Маркова, С. Шехавцова та ін.).

Проте, незважаючи на наявність у сучасній педагогічній науці теоретичних досліджень і наукових напрацювань практичного характеру, присвячених проблемі формування міжкультурної компетентності майбутніх фахівців, вона є однією з найбільш дискусійних.

Метою даної статті є презентація авторської моделі міжкультурної компетентності (МК) студентів економічних спеціальностей та надання прикладів завдань, які сприяють формуванню компонентів представленої моделі.

Виклад основного матеріалу почнемо з того, що проведений нами теоретичний аналіз філософської, психологічної, педагогічної літератури, наукових праць з питань розвитку міжкультурної компетентності майбутніх фахівців економічної галузі виявив, що досліджуваний феномен міжкультурної компетентності є багатоаспектним та пов'язаний з такими концептами, як: «культура», «діалог культур», «міжкультурна комунікація», аналіз яких дав змогу з'ясувати загальну мету процесу формування міжкультурної компетентності. Нею вважаємо підготовку майбутніх фахівців до участі в інтеграційному процесі з представниками різних культурних біографій з урахуванням відмінностей на мовленнєвому, дискурсивному, змістовому, поведінковому рівнях, що суттєво впливає на результат міжкультурної взаємодії. Нами також було виокремлено особливості, притаманні міжкультурній компетентності студентів економічних спеціальностей, а саме: зумовленість міжкультурної компетентності діяльністю на міжнародних ринках, що потребує навичок функціонування в складному, невизначеному середовищі; уміння одержувати й інтегрувати інформацію через полікультурні фільтри; розуміння специфіки зарубіжних культур та відповідної адаптації власних рішень і власної поведінки.

Спіраючись на теоретичний аналіз моделей міжкультурної комунікації, запропонованих М. Байрамом, Ю. Бакановою, М. Беннетом, Г. Єлізаровою, О. Леонтович, В. Нароліною, І. Птициною, Б. Рубеном, А. Садохіним, Н. Сушковою, А. Фантіні, міжкультурну компетентність визначаємо як інтегративне новоутворення, що об'єднує знання, уміння та особистісні якості й формується та розвивається в процесі спілкування з представниками двох або більше культур з метою досягнення позитивної взаємодії, взаємозбагачення й входження до світового культурного контексту. Враховуючи особливості підготовки студентів економістів до міжкультурного спілкування, нами уточнено визначення поняття «міжкультурна компетентність», яку розглядаємо як інтегративне новоутворення, що забезпечує позитивний результат у ситуаціях міжкультурного ділового спілкування й об'єднує культурно-специфічні знання, пов'язані з моделями аналізу бізнес-культури; поведінкові та соціолінгвістичні вміння, що дають змогу адаптуватися до різних обставин ділового спілкування; особистісні якості, що сприяють розвитку позитивного й толерантного ставлення до міжкультурної взаємодії.

З огляду на вищезазначене, авторська модель МК виглядає так:

При цьому, *когнітивний* компонент характеризує усвідомлення існування культурних відмінностей, володіння знаннями про іншу країну та особливості її соціальної організації, знаннями норм і правил взаємодії в ситуаціях міжкультурного ділового спілкування, обізнаність із бізнес-етикетом; *процесуальний* компонент характеризує рівень сформованості вмінь та навичок пристосовувати власну поведінку до нових умов спілкування з представниками інших культур на основі широкого поведінкового репертуару з використанням різноманітних соціолінгвістичних та метакомунікативних стратегій; *афективний* компонент характеризує ставлення комуніканта до представників іншої культури, настанову на взаємодію з представниками інших культур, виявлення позитивного ставлення до міжкультурних відмінностей, відкритість до сприйняття іншої думки й поглядів, прояв толерантності та доброзичливості; *особистісний* компонент передбачає сформованість навичок збору, оцінювання та використання інформації для формування особистого уявлення про «культурний образ» співорозмовника, критичність мислення, аналітичні й інтерпретаційні навички, уміння використовувати медіаінформацію в професійних цілях.

Реалізація запропонованої моделі МК відбувалася при проведенні занять з таких дисциплін: «Крос-культурні відносини», «Іноземна мова за професійним спрямуванням», «Іноземна мова для менеджменту». При цьому, основна програма курсів була доповнена розробленими нами матеріалами, спрямованими на формування міжкультурної компетентності студентів, розвиток медіаграмотності та підвищення інтерактивного потенціалу учбових занять [2].

Так, з метою формування когнітивної складової нами були використані завдання, спрямовані на розвиток когнітивного компоненту МК (Activities to Develop Cognitive Component of IC). До них включено наступні теми: What is culture? W. Bremsbeck's iceberg model of culture. Differences in cultures: business cultures through the main managerial dilemmas (F. Trompenaars, Ch. Hampden-Turner model). Recognizing stereotypes: a stereotype vs. cultural generalizations. The Art of gift-giving. Hospitality across cultures [3].

Завдання, спрямовані на формування процесуальної складової МК (Activities to Develop Processual Component of IC) включали рольові ігри: Managing first meetings, Walk-in-their-shoes, a Fair shake, What would you do? How would I say that? [4]

Завдання, спрямовані на розвиток афективного компоненту МК (Activities to Develop Affective Component of IC) будувалися на основі імітаційних ігор, до яких було включено такі: Brief encounters, Intercultural encounters, Journey to Sharahad, a visit with the Amberana [4].

З метою розвитку особистісного компонента МК нами було використано інноваційний потенціал методу веб-квестів, який, на нашу думку, полягає у можливості виконання контекстуалізованих завдань з опорою на особистісний досвід студентів. У рамках даного методу здійснюється розвиток навичок мислення, наприклад, порівняння, аналіз, класифікація, умовисновки. Окрім цього, робота в інформаційному середовищі створює так звані «інший простір», у якому функціонують студенти, переміщуючись від своєї культури до чужої, при цьому вільно користуючись критичним оцінюванням цих культур. За таких умов відбувається перегляд особистісних цінностей на основі порівняння з ціннісними особливостями інших. Здатність веб-квестів створювати такий простір, на нашу думку, відіграє роль каталізатора розвитку міжкультурної компетентності студентів. Серед використаних нами веб-квестів наведемо такі: Expanding overseas, Lost in translation, Managing multinational companies, International world business trip, Coke and Pepsi stumble in India, Ethical and social responsibility of advertising [5].

За результатами впровадження запропонованої нами моделі МК можемо констатувати збільшення кількості студентів з високим та середнім рівнями міжкультурної компетентності (на 17,9% та 20,5% відповідно). Зафіксовано значне зменшення кількості студентів з низьким рівнем (на 38,4%) [1, с. 179].

Висновки і перспективи подальших наукових досліджень. Таким чином, впровадження розробленої нами моделі МК, а також науково-методичне забезпечення цього процесу свідчать про позитивний вплив запропонованої моделі на формування міжкультурної компетентності студентів. Попри це, наше дослідження не вичерпує всіх аспектів проблеми формування міжкультурної компетентності. До напрямів подальшого науково-педагогічного пошуку відносимо: дослідження формування в студентів умінь та навичок роботи в багатонаціональній команді; розвиток лідерства в міжкультурному діловому оточенні; вивчення шляхів подальшого вдосконалення навичок міжкультурної комунікації в самостійній діяльності студентів; розроблення механізмів інтеграції новітніх інформаційно-комунікаційних технологій і продукції засобів масової інформації в курси дисциплін професійно-практичного циклу.

Література:

1. Токарева А. В. Формування міжкультурної компетентності у майбутніх менеджерів зовнішньоекономічної діяльності засобами інтерактивних технологій: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Анастасія Вікторівна Токарева. – Дніпропетровськ, 2013. – 285 с.
2. Токарева А. В. Міжкультурна ділова комунікація (збірник завдань): навчальний посібник / А. В. Токарева. – Дніпропетровськ: Дніпропетровський університет ім. А. Нобеля, 2013. – 140 с.
3. Dignen B. Communicating Across Cultures / B. Dignen. – Cambridge: Cambridge University Press, 2011. – 96 p.
4. Stringer D. 52 Activities for Improving Cross-Cultural Communication / D. Stringer, P. Cassiday. – London: Nicholas Brealey Publishing, 2009. – 240 p.
5. Zunal Web Quest Maker [Електронний ресурс] – Режим доступу: www.zunal.com – Назва з екрану. – Дата звернення: 26.01.15.

УДК 378.011.3-051:811.111

А. О. Трофименко,

Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, м. Кам'янець-Подільський

ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНИХ ПЕДАГОГІЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ЯК ОДНА З УМОВ ФОРМУВАННЯ МЕТОДИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

У статті проаналізовані сучасні педагогічні технології, їх цілі, концептуальні положення, особливості методики, що найбільш активно запроваджуються в системі вищої освіти підготовки майбутнього вчителя англійської мови. Було сформовано понятійний апарат, в який увійшли категорії, що є базовими в умовах кредитно-трансферної освітньої системи і якими ми оперували під час з'ясування теоретичних основ даної освітньої парадигми. Виокремлено основні критерії цих технологій.

Ключові слова: педагогічна технологія, компетентність, проектна технологія, інформаційна технологія, кредитно-трансферна технологія

В статье проанализированы современные педагогические технологии, их цели, концептуальные положения, особенности методики, которые наиболее активно внедряются в систему высшего образования подготовки будущего учителя английского языка. Был сформирован аппарат понятий, в который вошли категории, являющиеся базовыми в условиях кредитно-трансферной системы образования и которыми мы оперировали во время выяснения теоретических основ данной образовательной парадигмы. Выделены основные критерии этих технологий.

Ключевые слова: педагогическая технология, компетентность, проектная технология, информационная технология, кредитно-трансферная технология

In the article the modern educational technologies, their objectives, conceptual positions, especially methods that most actively implemented in Higher Education Training of Teachers of the English language are analyzed. It was formed the conceptual